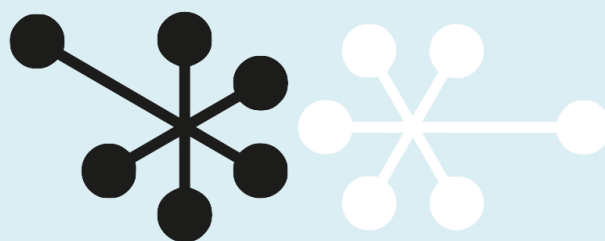

LIFE / FIT FOR REACH

**PROJEKTI LIFE FIT FOR REACH
JÄRELDUSED JA POLIITIKASOOVITUSED**

2020

SISUKORD

1. Järeldused	3
1.1. Kemikaaliteadlikkus ja riskijuhtimise pädevus ettevõtetes	3
1.2. Õigusnormidele vastavus	3
1.3. Asendamise ja muude riskijuhtimise meetmete rakendamine.....	4
1.4. Ettevõtte maine ja „rohelist” turud.....	4
1.5. Tugitaristu ettevõtete jaoks	5
1.6. Kemikaalide riskijuhtimise edukuse mõõtmine	5
1.7. Poliitika integreerimine	6
2. Soovitused	6
2.1. Suurendada jõupingutusi teadlikkuse ja suutlikkuse suurendamiseks ettevõtetes	7
2.2. Teabevahetuse parandamine tarneahelas.....	7
2.3. Kemikaaliteave Euroopa Kemikaaliameti (ECHA) andmebaasis.....	8
2.4. Kemikaalide haldamise protseduurid ja kemikaalide arvestus	8
2.5. Asendamise tõhustamine.....	9
2.6. Turvalisematele toodetele turu loomine	10
2.7. Juurdepääs ettevõtetele	11

Siin esitatud järeldused kemikaalide riskijuhtimisest ja nende asendamisest on tehtud projekti LIFE Fit for REACH mitmesuguste tegevuste põhjal, eelkõige partnerettevõtete asendustegevuste, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete kemikaalide riskijuhtimise ning asendamise teemalistest otsuste nõustamiste, ettevõtete uuringute ja küsitluste ning projektimeeskonna ja riiklike asutuste poolt ettevõtetele korraldatud mitmesugustest kemikaalide riskijuhtimise valdkonna koolituste ja ürituste põhjal.

1. Järeldused

1.1. Kemikaaliteadlikkus ja riskijuhtimise pädevus ettevõtetes

Ettevõtetega tehtud töö näitas, et teadlikkuse tase on mitmekülgne, ulatudes väga madalast (st et ei ole teada, et ettevõttes kasutatakse kemikaale) väga kõrgele, st kehtestatud on mitmesugused tavad ja riskikontroll, mis ületavad seadusega nõutud miinimumi. Üldiselt kipub teadlikkuse tase ja kemikaalide riskijuhtimise pädevus tarneahelas vähenema. Kuigi ettevõtte suurus ei olnud määravaks teguriks, leiti, et väikesed allkasutajad olid keskmiselt vähem teadlikud kui suured ettevõtted. See võib olla seotud vastavate aspektide puudumisega nii üldharidussüsteemi õppekavades kui ka kutseõppes.

Konkreetsemad järeldused on muuhulgas sellised:

1. Paljud tarneahela lõpus tegutsevad ettevõtted ei tea, et nad kasutavad (ohtlikke) kemikaale. Teised teavad, kuid ei pea kemikaalide riskijuhtimist esmatähtsaks.
2. Paljudel ettevõtetel ei ole kemikaalide riskijuhti või puudub ülesannete täitmiseks vastavate kohustuste ja ressursside selge jaotus. Määratud vastutusega ettevõtetel tuleb kemikaalide riskijuhtimine tavaliselt paremini välja kui seal, kus riske ei juhita ja keegi ei vastuta.
3. Sageli puuduvad põhiteadmised ja -oskused kemikaalide riskijuhtimise kohta, sealhulgas klassifitseerimise ja märgistamise, ohutuskaartide ja kemikaalide praktilise käitlemise põhireeglite kohta.
4. Ohutuskaarti kasutatakse ainult osaliselt ja ainult osade ettevõtete poolt. Tundub, et kõige olulisemaks peetakse ohutuskaartidel sektsiooni 8 „Töötajate kaitse“ ja sektsiooni 7.2 „Ladustamine“.
5. Otsekontaktid ettevõtetega on otsustava tähtsusega, et kaasata need kemikaalide riskijuhtimisse. Piirkondlik tegevus ning koostöö ülikoolide ja kaubanduskodadega osutus kasulikuks, et jõuda ettevõteteni, keda varem ei teatud.
6. Eelkõige riiklikelt ametiasutustelt nõutakse väga palju teavet õiguslike nõuete ning nende tõlgendamise ja rakendamise kohta.

1.2. Õigusnormidele vastavus

Projekt näitas, et paljud ettevõtted ei ole (täielikult) teadlikud ja seetõttu ka ei vasta nende tegevus (täielikult) õigusaktide nõuetele. Jällegi kehtib see rohkem tarneahela

lõpus olevate ettevõtete kui kemikaalide tootjate kohta ning taaskord rohkem väikeste kui suurettevõtete kohta.

1. Kõige olulisemaks asendamise ajendiks on õigusaktid, eelkõige kandidaatainete nimekiri, piirangud ning ka selliste protsesside väljakuulutamine, ent samuti muud õigusaktid (näiteks toiduga kokku puutuvate materjalide või lenduvate orgaaniliste ühendite kohta).
2. Kuigi kemikaaliarvestus on Balti riikides seadusega ettenähtud, ei pea mõni ettevõtte seda üldse või on see mittetäielik ja/või seda ei ajakohastata.
3. Leiti, et paljud ohutuskaardid ei vastanud nõuetele ja ei olnud nt riigikeeles, ei olnud ajakohastatud, olid ohuteabe poolest puudulikud või valed jne.
4. Tootmisahela järgmise etapi kasutajad ei suhtle sageli oma tarnijatega ja ei nõua nõuetele vastavaid ohutuskaarte. Tarnijatega suhtlemist ei mõisteta kui teabe saamise ja/või selle parandamise või abi saamise vahendit.

1.3. Asendamise ja muude riskijuhtimise meetmete rakendamine

Üldiselt leiti, et Balti riikide ettevõtetes ei ole ohtlike kemikaalide ohutu kasutamine alati tagatud. Projekti suurim õnnestumine on see, et vaatamata kõigele asendasid mitte ainult projekti partnerettevõtted, vaid ka mitmed teised ettevõtted oma toodetes ja protsessides ohtlikke aineid. See näitab, et asendamine on võimalik ka väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete puhul. Täheldatud asendamise ajendid olid õiguslikud nõuded, töötajate (ja keskkonna) kaitse, klientide nõudmised, ettevõtte maine. Mõningaid kemikaale võib asendada suhteliselt väikeste kuludega – eelkõige siis, kui need on töötlemise abiained, keerulisem on ainetega segudes või toodete koostises.

Allpool mõned täheldatud puudujäägid.

1. Paljudes ettevõtetes ei peeta ohtlike kemikaalide üle arvestust või puudus see üldse. Kemikaaliarvestust ei kasutata, et määratleda prioriteedid riskijuhtimises ja ohtlike kemikaalide asendamisel.
2. Asendamist takistavad asjaolud on vajadus suuremate investeeringute järele (tehnoloogiline ummik), puuduvad või liiga kulukad alternatiivid, ebakindlus (kas toode toimib) ja ettevõtete töökorralduse puudujäägid. Lisaks seavad võimalikele alternatiividele piiranguid klientide nõudmised, sertimisvajadused ja tööstusstandardid.
3. Kemikaalide riskijuhtimise eelised ei ole ilmselged, puuduvad head näited.

1.4. Ettevõtte maine ja „rohelised” turud

Üldiselt on Balti riikide ettevõtted üha enam huvitatud keskkonna säästmisest, nad võtavad seda arvesse ja edastavad sellealaseid sõnumeid ka turule. Praktikas ulatub keskkonnamõju (ja eriti keemiline mõju) vähesest ja vähetähtsast suure ja väga tähtsani. Seoses ettevõtte maine ja keskkonnasäästlikkuse parandamisega täheldati järgmisi probleeme:

1. Keskkonnasõbralikkus on ettevõtete jaoks üldiselt suur väärtus.

2. Ettevõtjad esitavad keskkonnaväiteid piisava tõestuseta. Ökomärgiste taotlemise innukus erineb sektoriti, olles suurem kodukemikaalide ja -tekstiilide puhul.
3. Kuigi ettevõtted tunnistavad, et keskkonnasäästlike (vähese keemilise ohu/riskiga) toodete turg EL-is kasvab, ei investeerinud nad sageli oma toodete parandamisse, nt ökomärgise kriteeriumide täitmisel.
4. Enamikul ettevõtetel on mingit tüüpi hankesüsteem, kuid harilikult ei hõlma see kriteeriume kemikaalide jaoks või ei kohaldata neid piisavalt. Samamoodi on riigiasutustel keskkonnanahoidlike riigihangete eeskirjad, kuid tavaliselt puuduvad kemikaalidega seotud kriteeriumid ja/või pädevus neid rakendada.

1.5. Tugitaristu ettevõtete jaoks

Ettevõtted vajavad asendamiseks ja/või kemikaalide riskijuhtimise tõhustamiseks eri liiki tuge ja toetusi. Tugi võib olla väga tõhus, kui seda pakutakse ettevõtetele otse ja konkreetselt. Projekti käigus täheldati seoses (vajaliku) tugitaristuga järgnevat loetletud probleeme:

1. Seminarid ja õpikojad on ettevõtete teavitamisel küll tõhusad, kuid koos individuaalsete järelemeetmetega on nende mõju suurem.
2. Ettevõtted ei pruugi alati teada, kellelt nad võivad abi küsida või on pettunud minevikus saadud tugiteenustes, nt REACH-i kasutajatoes.
3. Ettevõtted vajavad juhendamist ja/või koolitust, kuidas kasutada kemikaalide riskijuhtimise vahendeid, isegi kui need on lihtsad ja praktilised.
4. Paljudel ettevõtetel on asendamiseks piisavad tehnoloogilised teadmised, kuid neil puudub vajalike tegevuste prioritseerimise, alternatiivide hindamise ja oma organisatsioonis asendamise korraldamise pädevus.
5. Välisrahastamist peetakse liiga bürookraatlikeks ja seetõttu neid ka (enamjaolt) ei kasutata.
6. Euroopa Kemikaaliameti (ECHA) veebilehel olev teave on hea, kuid seda on liiga raske leida ja sellele ligi pääseda.

1.6. Kemikaalide riskijuhtimise edukuse mõõtmine

Projekti tegevuste mõjukuse ja edukuse mõõtmise konkreetsete näitajate väljatöötamine on osutunud keerukaks, eelkõige vajaduse tõttu koguda konkreetseid andmeid ettevõtetes toimivate protsesside või toodete kohta. Lisaks ei ole sageli andmed ohu ja kokkupuute kohta kättesaadavad või omavahel võrreldavad, et töötada välja riskitegurite suhtarvud või kasutada olelusringi hindamist, et mõõta asendamise edukust. Järgnevalt toome välja mõned asendamise edukuse mõõtmise probleemid:

1. Kemikaalide ohuandmed, eelkõige tuletatud mittetoimiv tase (DNEL) ja arvutuslik mittetoimiv sisaldus (PNEC) ei ole kättesaadavad või on need saadaval erinevate mõjude ja/või erinevate kokkupuuteviiside ja -kestuste kohta.
2. Väga ohtlike ainete puhul ei ole sageli võimalik kindlaks teha riskitegurite suhtarve (RCR), sest puudub läviväärtus, DNEL/PNEC ei ole kättesaadavad, mis moonutab hindamistulemusi.

3. Kuigi Euroopa Kemikaalide Ökotoksikoloogia ja Toksikoloogia Keskuse (ECETOC) sihipärasest riskihindamise mudelist ECETOC TRA on võrdlemisi lihtne kasutada ja see põhineb piiratud andmevajadustel, ei sobi see ikkagi selleks, et tuletada riskitegurite suhtarvud, mida saab edastada laiemale üldsusele. Tingituna muuhulgas konservatiivsest heitemudelist, läbipaistmatutest kokkupuutearvutustest (töötajad, tarbijad) ja ainete vähesest eristamisest, on tulemuseks ebareaalsed ja küsitavad riskitegurite suhtarvud.
4. Kemikaalide olulistsükli hindamine (LCA) ei ole sageli võimalik, sest olulistsükli hindamise andmebaasides puuduvad tihti andmed ainete kohta.

1.7. Poliitika integreerimine

Projekti LIFE Fit for REACH töö käigus mõjutasid kemikaalide haldamise poliitikate integreerimist mitmed aspektid:

1. EL-i kemikaale käsitlevad õigusaktid suunavad otsuste tegemist riigi ametiasutustes ja ettevõtetes, kuid nende rakendamine ja sellega seotud toetavad tegevused on Balti riikides erinevad, tuginedes konkreetse riigi rakendustele, taristule ja traditsioonidele.
2. Kemikaalide riskijuhtimist ei arvestata keskkonnajuhtimissüsteemides (EMAS, ISO 14.000, ettevõtete jätkusuutlikkuse aruandlus jne) piisavalt.
3. Kemikaalide parem riskijuhtimine ja nende asendamine tähendab sageli ohtlike jäätmete vähendamist; see seos ja tõsiasi, et nii hoitaks kokku jäätmekäitluskulusid, ei ole ettevõtete esindajatele alati ilmselge.
4. Töötajate kaitse on ettevõtete olukorra parandamisel tugev stiimul; siin on õigusaktide vahel mõningane koostoime.

2. Soovitused

Et kemikaale nõuetekohaselt hallata, peavad kemikaalide allkasutajad:

- olema teadlikud kemikaaliriskidest ja muutma selle teema oma ettevõttes esmatähtsaks;
- pääsema ligi kvaliteetsele kemikaaliteabele, mida nad (asendamisel) kasutavad või kavatsesid kasutada;
- suutma seda teavet mõista ja seda riskijuhtimise meetmete rakendamisel (sh asendamisel) kasutada;
- saama oma jõupingutuste eest tasu (tegevuskulude kokkuhoiu või turuosa suurenemise kaudu);
- pääsema ligi toetusele (nõustamine, rahastamine).

Soovitustes keskenduti kemikaalide allkasutajatele kohaldatavatele meetmetele, sest projektis töötati vaid selle ettevõtete rühmaga.

2.1. Suurendada jõupingutusi teadlikkuse ja suutlikkuse suurendamiseks ettevõtetes

Nagu projekt näitab, ei ole paljud kemikaale käitlevad ettevõtted kemikaaliohtudest, riskidest ja riskijuhtimisest teadlikud ega ole suutelised vastavat teavet nõudma ja mõistma. Seetõttu peavad kõik sidusrühmad suurendama jõupingutusi, et tõsta kemikaaliteadlikkust ning jagada ja õpetada kemikaalide riskijuhtimise põhioskusi.

- Poliitikakujundajad peaksid leidma võimalusi, et kaasata kemikaaliteema antava hariduse õppekavadesse.
- Poliitikakujundajad peaksid kaaluma kemikaalidega tegeleva ametiisiku olemasolu kohustuslikuks muutmist igas kemikaale käitlevas ettevõttes ja nõudma vähemalt sellelt isikult regulaarset erikoolitust.
- Pädevad asutused ja ametiliidud peaksid regulaarselt pakkuma teavet kemikaale käsitlevate õigusaktide kohta (sh kuidas neid rakendada ja kust vastavat tuge saada).
- Riiklikud täitevasutused peaksid suurendama jõupingutusi kemikaale käsitlevate õigusaktide nõuete jõustamisel, kasutades toetavat lähenemisviisi ja rakendades sanktsioone üksnes siis, kui ettevõtte ei tee midagi, et asju muuta. See võib tähendada uute jõustamisstrateegiatega väljatöötamist, võttes arvesse selles projektis täheldatud peamisi puudujääke.
- Kutseõppeasutused ja ametiliidud peaksid pakkuma rohkem koolitusvõimalusi, mis oleksid kättesaadavad ja taskukohased igat liiki ettevõtetele, kus on tarvis tunda kemikaalidega seotud riskijuhtimise põhialuseid, sh klassifitseerimine ja märgistamine, ohutuskaardid, kemikaalide arvestus ja prioritseerimine, aga ka alternatiivide hindamine, asendamine, tarneahela teabevahetus, keemiliselt ohutute toodete reklaami ja pakkumisega seotud kasu.
- Kemikaalide allkasutajad peaksid määratlema vastutuse kemikaalide riskijuhtimise eest ja tagama piisavad ressursid, et töötajad oleksid oma ülesannete täitmiseks piisavalt koolitatud ja pädevad; nad peaksid lisama kemikaalide riskijuhtimise prioriteedina oma ettevõtte poliitikasse ja integreerima selle oma juhtimissüsteemidesse.

2.2. Teabevahetuse parandamine tarneahelas

Nenditi, et paljud Balti ettevõtted pelgavad tarneahelas teavet vahetada, sest varasemad kogemused on olnud negatiivsed ja neil on hirm tarnijaid kaotada. REACH-i määruse üks põhieesmärke on, et kemikaalide alane teave kuuluks lahutamatu iga toote juurde ja et see oleks oluline ostukriteerium – on tähtis, et kõik ettevõtted suhtleksid tarneahelas üles- ja allapoole. Seetõttu peaksid kõik sidusrühmad toetama kemikaalide allkasutajaid ja julgustama neid oma tarnijatega suhtlema.

- Pädevad asutused ja REACH-i kasutajatugi peaksid korrapäraselt teavitama kemikaalide allkasutajaid nende õigustest nõuda nõuetele vastavaid ohutuskaarte, julgustama neid nõudma tarnijatelt või tarnijatelt välja selgitama kemikaalide riskijuhtimise aspekte.

- Ametiliidud peaksid toetama ettevõtteid suhtlemisel, hõlbustama allkasutajate võrgustike loomist ning tõhustama vajaduse korral teabevahetust oluliste (ühiste) tarnijatega.
- Ainete ja segude tootjad peaksid esitama ohutuskaardi põhiosas ohutuks käitlemiseks vajaliku teabe kokkuvõtlikult ja arusaadavalt. Ohutuskaart peab olema riigikeeles. Ohutuskaardile tuleks märkida pädev, motiveeritud kontaktisik, kellel on piisavad vahendid klientidega suhtlemiseks.
- Kemikaalide allkasutajad peaksid tagama, et tarnijatega suhtlevad töötajad on kemikaalteabes pädevad ja küsivad selgelt vajalikku teavet või nõu. Nad peaksid rõhutama, et teave kuulub lahutamatu osetava toote juurde ja nõudma selle kõrget kvaliteeti tehnilise toimivuse huvides.

2.3. Kemikaalteave Euroopa Kemikaaliameti (ECHA) andmebaasis

ECHA andmebaasis esitatud kemikaalteave on oluline teabeallikas tarnija poolt esitatud teabe ristkontrolliks ja alternatiivide hindamiseks asendamise korral. Seda teavet kasutatakse ettevõtetes otsuste tegemisel, ja kui selle kvaliteet ei ole piisav, võib see viia ebamõistlike prioriteetide seadmiseni ja pettumust valmistava asendamiseni. Seetõttu tuleb pingutada, et parandada ECHA andmebaasis sisalduva teabe kvaliteeti.

- Kõik sidusrühmad peaksid alustama ainete registreerimisega seotud informatsioonile esitatavate nõuete läbivaatamist, pidades silmas „mida on vaja asendusotsuste toetamiseks“. See võib hõlmata teabenõuete laiendamist väikese mahuga ainetele, sellise mittetoimiva taseme (DNEL) ja arvutusliku mittetoimiva sisalduse (PNEC) määratlemist, mis tuleb alati tuletada jne.
- ECHA peaks lisama ainete „lühiprofiilidesse“ viimase ajakohastatud teabe ning nõuetekohaselt jõustama registreerimistoimikute ajakohastamist. Vastavuskontrolle tuleks rakendada kõrge prioriteediga.
- Registreerijad peavad tagama oma andmete kõrge kvaliteedi, esitades nõuetele vastavat teavet ning vaadates regulaarselt läbi saadaoleva teabe ja rakendades ajakohastusi, vähemalt vastavalt õigusaktides sätestatud (äsja rakendatud) nõuetele.
- ECHA andmebaase kasutavad kemikaalide allkasutajad peaksid suhtlema registreerijatega otse, kui nad avastavad ebajärjepideva, vale või puuduva teabe, ning andma ECHA-le tagasisidet nende andmebaaside kasutatavuse kohta.

2.4. Kemikaalide haldamise protseduurid ja kemikaalide arvestus

Projekt näitas, et tegelikult ei kasutata kogu teavet, mis on ettevõtetes kättesaadav või mida oleks võimalik teha kättesaadavaks avalikest allikatest või tarneahelast. See ei tulene üksnes pädevuse, ressursside ja pühendumuse puudumisest (vt eespool), vaid ka sellest, et puuduvad teabe kasutamist toetavad tavad ja vahendid. Seetõttu tuleks kemikaalide allkasutajaid survestada, et nad integreeriksid kemikaalide riskijuhtimise oma juhtimistavadesse ja kasutaksid kogu kättesaadavat teavet, eelkõige rakendades ohtlike kemikaalide kasutuse alast arvestust.

- ISO peaks välja töötama juhised selle kohta, kuidas kemikaalide riskijuhtimist saab integreerida ISO 14000 protseduuridesse, sealhulgas andma suuniseid erinevuse ja sarnasuse kohta keskkonnajuhtimisega ning viitama asjakohastele rakendusvahenditele. See hõlmab ka audiitorite koolitust.
- Kõik ettevõtted peaksid hindama oma juhtimisviise ja -tavasid ning integreerima neisse kemikaalidega seonduvad teemad, alustades selgest eesmärgist ettevõtte poliitikas. Eesmärkideks peaksid olema ohtlike kemikaalide vältimine ja ohutu käitlemine, vastavad hankekriteeriumid, asenduskavad, sisemised selged teabevahetus- ja koostööprotsessid, töökohtadel rakendatavad meetmed ja meetmed keskkonna- ja tarbijakaitseks, samuti edukaks turunduseks.
- EL-i poliitikakujundajad peaksid kaaluma ohtlike kemikaalide alase arvestuse kohustuslikuks muutmist, et suurendada nõudlust hea teabe järele ja tagada kindel alus kemikaalide riskijuhtimiseks kõigis ettevõtetes.
- Balti riikide poliitikakujundajad peaksid läbi vaatama kemikaalide arvestust käsitlevad õigusnõuded. Need peaksid olema piisavad, et muuta kemikaaliarvestus kemikaalide allkasutajatele tõeliselt kasulikuks. Võib juhtuda, et õigusakte tuleb vastavalt muuta.
- Pädevad asutused, REACH-i kasutajatugi ja ametiliidud peaksid pakkuma kemikaalide arvestuse sisseseadmise ja kasutamise alast koolitust, käsitledes seda kemikaalide riskijuhtimise põhielemendina, tuues esile hea teabe kasulikkuse ja selle kasutusviisi.
- Täitevasutused peaksid jõustama kemikaaliarvestuse rakendamist ja pakkuma vastavat tuge.
- Kemikaalide allkasutajad peaksid looma oma kemikaalide arvestuse alase rutiini ja muutma selle oma (kemikaalide) juhtimissüsteemide oluliseks osaks.

2.5. Asendamise tõhustamine

Prioriteetide seadmine, alternatiivide hindamine ja rahastamisvõimaluste saamine osutusid ettevõtete asendusprotsessides üliolulisteks sammudeks. Kuigi otsuste tegemise toetamiseks on saadaval mitu vahendit ja (mõned) vahendid on olemas ka Balti riikides, ettevõtted neid veel ei kasuta. Seetõttu on vaja lihtsamaid vahendeid ja/või nende kasutustuge ning mittebürokratilikke valikuid, et saada asendamiseks rahastust.

- EL-i ja riiklike rahastamisprogrammide eesmärk peaks olema eelkõige probleemsete ainete asendamine; see võib hõlmata meetmeid alates suurtest teaduskonsortsiumidest, mis kaasavad VKE-d oma rahastamiseeskirjadesse, et kehtestada neile väikesemahulised toetused, mille puhul on lihtne kohaldada ja dokumenteerida sihtotstarbelisi asendusjuhtumeid.
- EL-i õigusaktid, eelkõige autoriseerimist vajavate kandidaatainete nimekiri ja piirangud on olulised asendamise ajendid. Seepärast peaksid liikmesriigid ja ECHA jätkama ning suurendama jõupingutusi väga ohtlike ainete kindlakstegemiseks ja lubamatuid riske põhjustavate ainete kasutamise piiramiseks.

- Riiklikud pädevad asutused ja/või kasutajatoed ning ametiliidud peaksid suurendama oma pädevust nõustada ettevõtteid, kuidas taotleda rahastamist asendamise toetamiseks.
- Kõik sidusrühmad peaksid investeerima nn asenduskeskuste arendamisse, et ettevõtteid asendamisel toetada. Selleks, et võimaldada juurdepääsu ka väheste ressurssidega ettevõtetele, tuleks neid asenduskeskusi rahastada sõltumatult, nt ainete tootjate poolt (tasud).
- Ametiliidud, konsultandid ja koolitusasutused peaksid hindama olemasolevaid prioriteetide seadmise ja alternatiivide hindamise vahendeid (eelkõige kuidas need on kohaldatavad segudele), vaatama läbi tegelikult kasutatavad meetodid ja neid uuendama; aga ka pakkuma sihipäraseid, kättesaadavaid ja taskukohaseid asendamise koolitusi, sealhulgas asutusesiseseid koolitusi, et võimaldada konkreetset arutelu ja vältida konfidentsiaalsusprobleeme.
- EL-i ametiliidud, ECHA, liikmesriigid ja valitsusvälised organisatsioonid peaksid kaaluma rohkemaid pingutusi leida alternatiive, eelkõige väga ohtlike ainete jaoks, ning teatama nende kättesaadavusest kõigile asendamist kaaluvatele sidusrühmadele.
- Kemikaalide allkasutajad peaksid eraldama piisavalt ressursse ja töötajaid, et suurendada asendamiseks vajalikku suutlikkust, samuti looma asutusesisesed töörühmad ja koostöökorra, et hõlbustada teabe kogumist ja asendamise otsuste tegemist.

2.6. Turvalisematele toodetele turu loomine

Asendamist rakendatakse ainult siis, kui on olemas keemiliselt ohutumate toodete turg. Projekt näitas, et asendusest teavitamisel esineb märkimisväärset kõhklust ja et ootused suurema turuosa suhtes on suhteliselt madalad. Seepärast tuleks suurendada stiimuleid, et ergutada turu nõudlust ohutumate toodete järele.

- EL-i ja riikliku tasandi poliitikakujundajad peavad teavitama sihst saavutada mürgivaba keskkond ja edendama keskkonnahoidlikku ostupoliitikat kui selleni jõudmiseks olulist vahendit.
- Rangelt tuleks rakendada meetmeid tarbijatele mõeldud toodete keemiliste ainete sisalduse läbipaistvuse suurendamiseks (see on ette nähtud nii jätkusuutlikkust käsitlevas kemikaalistrateegias kui ka ECHA SCIP andmebaasi kaudu).
- Kõik sidusrühmad peaksid pidevalt edastama teavet ohutumate toodete kasulikkuse kohta inimeste tervisele ja keskkonnale üldiselt, samuti uuenduslikkuse ja tootearenduse võimaluste kohta asendamisel. Nad peaksid soodustama läbipaistvat teabevahetust „keemilise kvaliteedi” asjus, muuhulgas julgustama ökomärgiste, hästi põhjendatud „keskkonnaväidete” või toodete keskkonnadeklaratsioonide kasutamist.
- Riigi tasandil peaksid ametiasutused, tarbijakaitse ja valitsusvälised keskkonnaorganisatsioonid, meedia ja ettevõtted julgustama tootjaid tarbijate

teavitamisel toodete keemilise ohutuse kohta, et tõsta teadlikkust ja luua „rohelist turud“ ning anda teavet, kuidas ära tunda ohutumaid tooteid.

- Turujärelevalve inspektorid peaksid kontrollima „keskkonnaväiteid“ ja võtma ühendust ettevõtetelega, keda kahtlustatakse rohepesus, et vältida ebaausat konkurentsi ja tagada tarbijate usaldus tooteinfo vastu.
- Riigiasutused peaksid oma keskkonnahoidlike riigihangete eeskirjadesse lisama rohkem ja rangemad kriteeriumid ning neid ka rakendama, et luua märkimisväärne turunõudlus selliste toodete järele, mis ei sisalda (või sisaldavad vähe) ohtlikke aineid.

2.7. Juurdepääs ettevõtetele

Pädevatel asutustel ja inspeksioonidel ei ole piisavalt teavet kemikaale kasutavate ettevõtete kohta, mistõttu ei saa nad suunata oma jõupingutusi nende toetamiseks ja kontrollimiseks. See on väga oluline, sest paljudel „tundmatutel“ on eeldatavasti vähene teadlikkus ja pädevus, mis võib põhjustada nõuetele mittevastavust ning ebatavalisi tooteid ja protsesse. Nendeni jõudmiseks aga puuduvad võimalused. On vaja uuenduslikke lähenemisviise, et jõuda ka selliste seni tundmatute ettevõteteeni, kes kasutavad oma tegevustes ohtlikke kemikaale.

- Riigiasutused peaksid (Balti riikides) kaaluma (ohtlike) kemikaalide kasutamise aruandlusnõuete kehtestamist või parandamist kõigi ettevõtete jaoks, et oleks võimalik koostada registreid, mis toetavad sihipäraste kontaktide loomist ettevõtetelega. Esitatav teave võiks olla: REACH-i kohased rollid, tooteliigid, väga ohtlike ainete kasutamine, kontaktisik (ajakohastatav), huvi kemikaale käsitleva teabe vastu jne.
- Kõik sidusrühmad peaksid kaaluma kemikaalidega seotud (koolitus)ürituste reklaamimise võrgustiku loomist, millesse kaasatakse ka ülikoolid (eelkõige kemikaalide uuringutega seotud ülikoolid), kaubanduskojad ja muud teabelevitajad. Üritusel osalenud ettevõtted peaksid saama optimaalsel juhul täiendava meeldetuletuse, et pakkuda lisatuge ja saada pakkumise kohta tagasisidet.

Käesolev väljaanne valmis rahvusvahelise projektimeeskonna ühistööna.

Kohandamine Eesti oludele: Heli Nõmmsalu, Balti Keskkonnafoorum; Juhan Ruut, Hendrikson ja Ko.

Projekti „Balti riikide tööstusettevõtete piloottegevused heidete vähendamiseks ohtlike kemikaalide asendamise ja ressursside efektiivsema kasutamise teel“ (LIFE Fit for REACH, projekti nr LIFE14ENV/LV/000174) kaasrahastavad Euroopa Liidu LIFE programm ja Keskonnainvesteeringute Keskus.

Selle väljaande sisu eest vastutab ainuisikuliselt projekt LIFE Fit for REACH ja see ei kajasta ELi seisukohti.